

YERSEKE – In het Regiocentrum Yerseke van Wageningen Marine Research werken onderzoekers en de schelpdier- en visserijsector actief samen aan kennis en innovaties voor duurzaam gebruik van de Delta, kustwateren en de zee: kennis van en voor de regio Zeeland. Hierover is een convenant gesloten tussen wetenschap, bedrijfsleven, en regionale publieke organisaties. Het werk beslaat een scala aan onderwerpen, zoals het verbeteren van het kweekrendement van schelpdieren, verbeteren van de kennis over het kreeftenbestand, schelpdiersurveys, en effecten van kustverdediging op natuurwaarden en (schelpdier)visserij. Deze column zet regelmatig een activiteit van het Regiocentrum in de schijnwerpers. Deze keer is dat het onderzoek dat studente Fiona Merckx uitvoerde naar de sociale acceptatie van aquacultuur.

Wageningen Marine Research Regiocentrum Yerseke

Waarom publieke steun de sleutel is tot duurzame schelpdierkweek

Foto: Lando Nieuwenhuize

STAGEPROJECT

„Vier maanden heb ik stage gelopen bij WMR Yerseke als onderdeel van het project KOMPRO 3 – Kennis en Onderzoek voor de Mosselproductie, in opdracht van de PO Mosselcultuur. Ik heb veel studies en rapporten gelezen en met verschillende industrie experts gesproken. Het was een zeer interessant project en leuke ervaring om met deze sector in contact te komen. Ik heb nu veel meer inzicht in hoe complex de aquacultuur sector is. Ik ben klaar met mijn studies en mijn afstudeerstage en sta open voor nieuwe werkervaring binnen de mariene sector.”

Nu de wereldwijde vraag naar voedsel blijft stijgen en er grenzen zijn aan hoeveel vis je uit zee kunt vangen, is aquacultuur een van de snelst groeiende voedselsectoren ter wereld geworden. Volgens het rapport *The State of World Fisheries and Aquaculture* (SOFIA) van de Voedsel- en Landbouworganisatie van de Verenigde Naties (FAO, 2024) zal de wereldwijde consumptie van vis en schelpdieren tussen 2022 en 2032 met 12% stijgen. Terwijl de productie uit visvangst al jarenlang stabiel blijft is de aquacultuur sinds 2020 met 6,6% gegroeid. Binnen deze snelgroeiende sector springt de schelpdierkweek eruit vanwege haar lage milieubelasting en haar rol in het produceren van hoogwaardige, koolstofarme eiwitten. Toch blijft de groei van aquacultuur in veel delen van Europa, waaronder Nederland, achter. De belangrijkste oorzaken: publieke weerstand en hindernissen in de regelgeving.

Publieke opinie telt

Maar waarom is de mening van het publiek zo belangrijk?

Schelpdierkweek – met name van mosselen en oesters – kent in Europa een lange geschiedenis en biedt aanzienlijke milieuvoordelen. In tegenstelling tot viskweek, die vaak afhankelijk is van voer, filteren tweekleppige weekdieren zoals mosselen en oesters hun voedsel rechtstreeks uit het water. Daarmee verbeteren ze de waterkwaliteit en verminderen ze nutriëntenvervuiling. Daarnaast vormen ze een habitat voor

zeeleven en kunnen ze bijdragen aan het herstel van aangetaste ecosystemen. Bovendien zijn ze een betaalbare eiwitbron en een bron van inkomsten voor mensen die in kustgebieden wonen.

In Nederland is mosselkweek al stevig gevestigd in gebieden zoals de Waddenzee en de Oosterschelde, beide bekend om hun unieke en kwetsbare ecosystemen. Deze gebieden vallen onder strikte regelgeving, waardoor er weinig ruimte is voor nieuwe kwekerijen. Daarom verschuift de aandacht naar de Noordzee, waar offshore-schelpdierenteelt nieuwe mogelijkheden kan bieden. Maar offshore gaan is niet alleen een technische uitdaging – het is ook een sociale. Hoewel minder zichtbaar, roept offshore-aquacultuur nog steeds zorgen op over de impact op het zeeleven, recreatief gebruik van de zee en de vraag wie er uiteindelijk van profiteert.

Vertrouwen Verdienen: De Sociale Licentie om te Produceren

Hier komt het concept van een 'Social Licence to Operate' (SLO) om de hoek kijken. In tegenstelling tot officiële vergunningen van overheden, draait het bij een SLO om publiek vertrouwen en goedkeuring van de gemeenschap. Het is geen document, maar een relatie. Als de lokale bevolking aquacultuur ziet als transparant, verantwoordelijk en voordelig, is de kans groter dat ze het zullen steunen. Zonder dit vertrouwen kunnen projec-

ten vertraging oplopen, protesten veroorzaken of zelfs volledig worden stopgezet.

Dat vertrouwen opbouwen vergt inspanning – en begint met luisteren. Onderzoek toont aan dat mensen eerder aquacultuur steunen als ze het gevoel hebben dat het hen en hun regio ten goede komt, zeker wanneer het banen oplevert of het milieu beschermt. Publieke opinie wordt gevormd door persoonlijke waarden, culturele ervaringen en de mate waarin mensen de sector begrijpen of ermee in aanraking komen. Zo zijn mensen die nabij een aquacultuurgebied wonen of werkzaam zijn in verwante sectoren doorgaans positiever dan mensen die onbekend zijn met hoe aquacultuur werkt.

Informatie, Participatie en Maatwerk

Een van de grootste uitdagingen is misinformatie. Aquacultuur heeft vaak te kampen met achterhaalde of foutieve overtuigingen – zoals dat het altijd vervuult is of wilde vis schaadt. In werkelijkheid heeft schelpdierenkweek, mits goed uitgevoerd, een veel kleinere ecologische voetafdruk dan veel landbouwsystemen op land. Daarom benadrukken experts dat educatie van het publiek cruciaal

is. Campagnes via scholen, sociale media, lokale evenementen of culinair toerisme kunnen helpen om uit te leggen wat aquacultuur is, hoe het werkt en wat het oplevert. Eenvoudige en herkenbare vergelijkingen – zoals viskooien vergelijken met afrasteringen rond koeienweides – maken complexe systemen begrijpelijker en beter te accepteren.

Maar communicatie alleen is niet voldoende. Het publiek wil niet alleen geïnformeerd worden, maar ook meer betrokken zijn bij de aquacultuursector, zeker als het bijvoorbeeld gaat over het plaatsen van nieuwe aquacultuur kwekerijen. Daarom is het belangrijk dat inwoners en andere belanghebbenden, zoals ngo's, vanaf het begin worden uitgenodigd om mee te beslissen – en niet pas nadat plannen al zijn gemaakt. Dit betekent een beweging weg van top-down planning naar gedeeld eigenaarschap van de zee.

Toch zijn sommige zorgen sterk lokaal gebonden en vragen om gerichte oplossingen. Visuele impact is daar één van. Kustbewoners en vakantiehuisgenaren maken zich vaak zorgen over hoe aquacultuurinstallaties het uitzicht en gevoel van het landschap veranderen. Ontwerpverbeteringen – zoals laagpro-

fielinstallaties, het uit het zicht plaatsen van kwekerijen en het schoonhouden van stranden – kunnen een groot verschil maken. Ook het beperken van geluid en licht of het garanderen van vrije toegang tot recreatie en toerisme aan de kust draagt bij. Dergelijke maatregelen tonen respect voor gedeelde ruimtes en kunnen spanningen verminderen.

Van Draagvlak naar Duurzame Groei

Minstens zo belangrijk is dat gemeenschappen directe voordelen ervaren. Het is één ding om te zeggen dat aquacultuur de economie ten goede komt; het is iets anders om te laten zien hoe de opbrengsten lokale scholen, infrastructuur of milieuprojecten ondersteunen. Het herinvesteren van een deel van de inkomsten in de gemeenschap versterkt de sociale banden en toont aan dat bedrijven meer nastreven dan alleen winst. Wanneer gemeenschappen zien dat ze profiteren van aquacultuur – en het niet alleen hoeven te verdragen – zijn ze veel sneller geneigd om het te steunen.

In de Nederlandse context, waar toekomstige mosselkweek waarschijnlijk offshore in de kustzone zal plaatsvinden, zijn deze lessen van bijzonder belang. Offshore-aquacultuur biedt kansen, maar ook het risico om oude fouten te herhalen – te snel gaan, te laat communiceren of publieke acceptatie veronderstellen zonder die eerst op te bouwen. Experts zijn het erover eens

dat vroegtijdige, transparante en continue dialoog de enige weg vooruit is.

Op het hele noordelijk halfrond wordt inmiddels gewerkt aan betere regelgeving en communicatie rondom aquacultuur. Overheidsstrategieën moeten eenvoudiger vergunningstrategieën omvatten, zones specifiek aanwijzen voor aquacultuur en pilotprojecten ondersteunen die als leer- en innovatieplatform kunnen dienen. Maar al deze stappen zijn afhankelijk van publieke steun en vertrouwen. Zonder die basis kunnen zelfs de technisch meest geavanceerde en milieuvriendelijke projecten ontspreken.

Uiteindelijk draait de uitbreiding van schelpdierkweek niet alleen om meer mosselen of oesters. Het gaat om het vinden van een balans tussen voedselproductie, voedselzekerheid, milieubescherming en sociale rechtvaardigheid. Die balans zal in elke gemeenschap anders zijn, maar de essentiële ingrediënten zijn steeds dezelfde: vertrouwen, transparantie, educatie en gedeeld voordeel.

Zoals een expert het verwoordde: „Om verandering te realiseren, moet je ergens beginnen.” Voor aquacultuur begint dat 'ergens' bij de gemeenschap. Of het nu in de Waddenzee of Oosterschelde is, buitengaats in de kustzone, of op open zee – de toekomst van aquacultuur hangt niet alleen af van wetenschap en beleid, maar van mensen. Het winnen van hun vertrouwen – stap voor stap, stem voor stem – is wat het ware potentieel van deze duurzame voedseloplossing zal ontgrendelen.

Fiona Merckx
(+31 (0)6 2370 9639)
fiona.s.merckx@hotmail.com